

Česká zemědělská univerzita v Praze
Fakulta agrochemie, přírodních a potravinových zdrojů
Katedra obecné zootechniky a etologie

Dobrman – historie, současnost a perspektivy chovu a užití

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Doc. Ing. Lukáš Jebavý, CSc.

Autor práce: Michaela Plívová

2012

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „dobrman – historie, současnost a perspektivy chovu a užití“ zpracovala samostatně s přispěním vedoucího bakalářské práce a použila jen pramenů, které cituji a uvádím v seznamu použité literatury.

V Praze dne 21. března 2012.

.....

Podpis studenta

Poděkování

Děkuji panu Doc. Ing. Lukáši Jebavému, CSc. za vedení mé bakalářské práce.

Michaela Plívová

Souhrn

Dobrman je velmi známým a rozšířeným plemenem. Díky svému respekt budícímu vzhledu a povaze byl využíván jako strážní a doprovodný pes. V současné době nachází uplatnění nejen jako pes pracovní, ale také jako pes rodinný.

Bakalářská práce seznamuje s historií a vývojem plemene dobrman. V textu je uvedena charakteristika plemene, jeho exteriéru i povahových vlastností. V práci je podrobně popsáno původní užití plemene, které objasňuje požadavky chovu tohoto psa. Dále se práce zabývá zdravotní problematikou plemene a organizací chovu dobrmanů v České republice.

Chov dobrmana v dnešní době není, vzhledem k jeho nárokům na pohyb a kvalitní krmivo, potřebám úzkého kontaktu se svým psovodem a často dominantním postojem k okolí, snadnou záležitostí. Přesto hlavně tyto vlastnosti – radost ze spolupráce s člověkem, sebevědomí a aktivita, činí z dobrmana ideálního psa pro náročný vrcholový výcvik v kterékoliv oblasti kynologie. Proto je pro dobrmana v dnešní době nejpřirozenějším uplatněním výcvik dle sportovních zkušebních řádů pro výcvik všestranných psů. Sportovní kynologie umožňuje využití všech povahových vlastností dobrmana a tím uspokojení jeho potřeb.

V posledních letech byl patrný pokles zájmu o dobrmana jako pracovního psa. Vinnu na tom mají zejména chovatelé, orientující své odchovy především, na exteriérovou kvalitu, na úkor povahových vlastností a zdraví plemene. Tímto se z chovu dobrmanů vytrácejí tolik potřebné vlastnosti k využití dobrmana jako pracovního psa. Zdraví plemene, které nejen vlivem prosazování přerostlých a lymfatických jedinců v chovu není na dobré úrovni, se stává také dalším důvodem k odklonu psovodů k jiným plemenům. Dalším důvodem, který značně ovlivnil užití dobrmana, byl vydaný zákaz kupírování uší. Psům s kupírovanýma ušima je znemožněno skládat zkoušky a účastnit se soutěží a mistrovství.

Práce ukazuje, že přes všechna popsaná úskalí, která přinesla poslední dvě desetiletí, dobrman stále zůstává pracovním psem, který při správném vedení dokáže konkurovat ostatním využívaným plemenům ve sportovní kynologii.

Klíčová slova

Dobrman, pracovní pes, sportovní kynologie.

Summary

Doberman is a very famous and widespread breed. Due to its appearance inspiring respect and its nature was used as a guard and companion dog. At present, it can be used not only as a working dog but also as a family dog.

Bachelor thesis introduces the history and development of the Doberman breed. In the text there is description of characteristics of the breed, both exterior and character traits. Next it is described in detail using the original breed, which clarifies the requirements of this dog breed. The thesis deals with health issues and breed Doberman breed organizations in the Czech Republic.

Breeding Doberman today is not a light matter, due to his demands of physical exercise and feed quality, his need of close contact with his handler and often dominant position on the area. Yet these particular characteristics - the joy of working with people, self-confidence and activity, makes Doberman an ideal dog for people demanding top training in any area of cynology. That is why nowadays most natural thing for the Doberman is sport training by applying the test systems for versatile trained dogs. Trials can use all the qualities Doberman offers and thereby meet their needs.

In recent years the decline of interest in Doberman as a working dog has appeared. Blame for this have mainly breeders, focusing on exterior quality, at the expense of health and character traits of the breed. This is the reason why the Doberman breed qualities that are needed to use Doberman as a working dog are disappearing. Health of the breed is because of the influence of the promotion an overgrown lymphatic individuals in breeding not good, also becomes another reason why handlers choose other breed to train. Another factor that greatly influenced the Doberman use, was issued a ban cropping of ears. For dogs with docked ears is impossible to take exams and participate in competitions and championships.

The work shows that despite all the difficulties described, which brought the last two decades, the Doberman is still working dog, that with proper leadership can compete with other breeds used by the sports cynology.

Key Words

Doberman, working dog, sports cynology.

Obsah

1 ÚVOD	1
2 CÍL.....	2
3 LITERÁRNÍ REŠERŠE.....	3
3.1 HISTORIE PLEMENE	3
3.2 VÝVOJ PLEMENE	5
3.2.1 <i>Název plemene</i>	8
3.3 POČÁTKY CHOVU DOBRMANŮ V ČESKÉ REPUBLICE.....	9
3.4 PŮVODNÍ UŽITÍ PLEMENE	10
3.4.1 <i>Památníky věnované dobrmanům</i>	12
3.5 CHARAKTERISTIKA PLEMENE	13
3.6 CHOV DOBRMANŮ V ČESKÉ REPUBLICE	19
3.6.1 <i>Významné chovatelské stanice v ČR</i>	24
3.7 ZDRAVOTNÍ PROBLEMATIKA CHOVU	25
3.8 SOUČASNÉ VYUŽITÍ DOBRMANA.....	30
3.8.1 <i>Sportovní kynologie</i>	32
3.8.2 <i>Základní pojmy ve sportovní kynologie a zkušební řády pro sportovní výcvik psů v ČR</i>	33
3.8.3 <i>Jednotlivé disciplíny dle IPO</i>	35
3.9 PERSPEKTIVA CHOVU A UŽITÍ	39
4 ZÁVĚR.....	41
5 SEZNAM LITERATURY.....	42
6 PŘÍLOHY	46

1 Úvod

Dobrman je odjakživa plemenem, o kterém se šíří nejrůznější domněnky. Veřejnost ho často vnímá jako agresivního nebezpečného psa, díky obrazu, který vytváří film a média.

Dobrman byl ale hlavně vyšlechtěn jako pracovní pes – společník svého majitele. Jen málokteré plemeno projevuje tak silnou vazbu na svého psovoda jako dobrman.

Dobrman je bezesporu velmi temperamentním psem, kterému musí být poskytnuta adekvátní možnost využití jeho přirozených vlastností. V současné době se nabízí řada aktivit jak trávit čas se svým psem. Dobrman je vhodný téměř pro každou aktivitu, rozhodující je přístup jeho majitele a vhodně zvolená metodika výcviku. Přesto jeho hlavní oblastí využití zůstává sportovní kynologie, která umožňuje využití a prověření všech povahových vlastností dobrmana. Při práci na stopě uplatní dobrman svůj výborný čich, na poslušnosti může plně projevit svou ochotu spolupracovat s člověkem, vášeň pro aportování a rychlý, radostný projev a při obranách vyniká dobrman svou odolností a silou.

2 Cíl

Cílem této práce bylo shromáždění literárních dat a údajů o historii a vývoji plemene dobrman, současné problematice jeho chovu a organizaci chovu dobrmanů v České republice. Dále také seznámení s původními důvody pro vznik plemene dobrmana a jeho historickém využití a možností užití v dnešní době. Prokázat, že dobrman byl vyšlechtěn jako pracovní pes a měla by být zvýšena snaha chovatelů o zkvalitnění povahových vlastností a zdraví dnešních odchovů. V neposlední řadě zjištění zastoupení dobrmanů na vrcholových akcích všech plemen dle Mezinárodního zkušebního řádu IPO.

3 Literární rešerše

První kapitola se zabývá historií a vývojem plemene dobrman. Následující části práce se věnují tématům, která popisují situaci chovu dobrmanů. A to především původní důvody pro vyšlechtění tohoto plemene, jeho následující používání ve službě armády či policie až po současné využití plemene jako pracovního, sportovního či rodinného psa. Jednotlivé kapitoly probírají exteriérové a povahové vlastnosti dobrmana. Dále se práce zabývá zdravotní problematikou v chovu dobrmanů a sportovní kynologií, v níž nachází dnešní dobrman největší uplatnění. V závěru bakalářské práce jsou zpracována data účasti dobrmanů na vrcholových soutěžích MR ČR a MS FCI dle mezinárodního zkušebního řádu.

3.1 Historie plemene

Dobrmán odvozuje svůj původ od prapůvodního rašelinného psa – *Canis familiaris palustris*. Tento rašelinný pes projevoval již koncem doby kamenné velikou variabilitu. Byl to menší špicovitý pes, z něhož se vyvinul velký počet plemen špiců, pinčů a teriérů. Společným znakem je živý temperament, pohyblivost, touha po činnosti a radost z vlastního hlasu. Dobrmán patří mezi největší zástupce této skupiny, odvozené od rašelinného psa, a stejně jako velký knírač a erdel je schopen služebního výcviku a praktického použití ve veřejných službách (Štěpánský, 1974).

Poprvé se dobrmani objevili na trhu v Apoldě v roce 1863. Plemeno vyšlechtil výběrčí daní a ras, pan Karl Friedrich Louis Dobermann (narozen 2.1.1834, zemřel 9.6.1894), který byl velkým znalcem psů, a jeho cílem bylo vyšlechtit ostrého a odvážného pracovního psa (Lupečková, 1999). Ve funkci výběrčího a exekutora daní byl často na cestách, které tehdy nebyly zrovna příliš bezpečné. Patrně při těchto pochůzkách si uvědomil důležitost a potřebu schopného psa – průvodce, který by ho spolehlivě ochránil proti případným útočníkům (Štěpánský, 1974). Je obecně známo, že se rozhodl vyšlechtit nejdokonalejšího strážního psa a obránáře, jaký kdy existoval. Podle ústního podání byl výběrčím daní, majitelem pohodnice a přitom městským lovcem psů, který měl právo každého volně pobíhajícího psa odchytil. Tito psi se stali částečně přínosem pro jeho chov ostrých psů (Richardson, 1997). Na svém dvorci měl neustále větší počet psů a fen rozmanitého zjevu a typu, jichž chovatelsky

využíval se záměrem vyšlechtit psa, který by plně vyhovoval jeho představám a požadavkům (Štěpánský, 1974). Získal „svou rasu“, služební psi, kteří byli „pánem dvora a domu“. Tito psi byli nasazováni i jako záchranní, policejní a četniční psi. Odtud tedy pochází jejich přídomek „četniční psi“ (Lupečková, 1999).

Od samého počátku měla ostrost dobrmanovy povahy vliv na velkolepý obraz odvážnosti, která byla široce uznávána a ceněna. Plemeno bylo nejprve vyšlechtěno jako pracovní pes sloužící lidstvu a tento účel má dodnes (Cloidtová, 2001).

Jedná se o relativně mladé plemeno, které bylo oficiálně uznáno v roce 1890. Přestože je historie poměrně krátká, přesné záznamy o jeho vzniku nejsou dochovány (Skopalová, 2009). Soudí se, že začal chovat s německým pinčem, který byl tenkrát docela běžným plemenem (Richardson, 1997). Pinčové mají většinou černou barvu a k ní červenohnědé znaky. Vynikají věrností a oddaností k pánovi, na něhož si zvykli, jsou také odvážní a ostří. V dřívějších dobách byl chov pinčů v Duryňsku velmi rozšířen, a proto se dá předpokládat, že pinč při vzniku plemene spolupůsobil (Štěpánský, 1974).

Dále zřejmě použil i rotvajlera a starý typ hladkosrstého německého ovčáka s kráceným ocasem. Důležitou roli tedy sehráli tzv. řezniční psi (dnešní předci rotvajlerů), kteří byli na tehdejší poměry relativně prošlechtěnou rasou, tyto psi pan Dobermann křížil hlavně s durynskými ovčáckými psy, jejichž základní barva byla černá s rezavým pálením (Lupečková, 1999).

K. L. Dobermann zemřel v šedesáti letech. Nikomu nic nesvěřil, a tak zůstalo volné pole k domněnkám a dohadům. Z jakých základních chovných jedinců při tvorbě plemene vyšel, se neví. Tím bezděky položil základ sporům a rozmíškám, které se mezi chovateli dobrmanů dlouho udržovaly (Štěpánský, 1974). Richardson (1997) uvádí, že o ostatních plemenech je možno diskutovat, ale pravděpodobně se tu uplatnil i výmarský ohař, německý krátkosrstý ohař, maďarská vizsla a manchesterský teriér. Dle historických pramenů byli použiti i chrti, což vedlo k řadě problémům, zvláště z hlediska povahy a odolnosti plemene (Skopalová, 2009). Z této směsi psů byl v 70. letech minulého století vychován předchůdce dobrmana (Richardson, 1997).

Dobrman je zřejmě výslednicí značně složitého plemenného základu, neboť výchozí chovní jedinci byli většinou kříženci nejrůznějších plemen (Štěpánský, 1974).

3.2 Vývoj plemene

Nejlepším představitelem v počátku vzniku plemene byl pes „Schnupp“ s typickými znaky, černý s rezavým pálením a šedou podsadou (Lupečková, 1999). Otto Göller, který byl pokračovatelem v díle K. L. Dobermanna, tvrdil, že výchozí matkou byla šedě zbarvená fena Schnuppe. Naproti tomu Dobermannovi synové uvádějí, že Schnuppe nebyla fena, nýbrž pes a že myši barvu dostal až ve stáří (Štěpánský, 1974).

V počátku chovu byli dobrmani psi hrubé tělesné stavby, spíše menšího vzrůstu, s hlavou se silnými čelistmi, černo-oranžového zbarvení s hustou, někdy i vlnitou srstí s podsadou (Skopalová, 2008). Šedí hladkosrstí pinčové se už dříve občas vyskytovali ve vrzích hrubosrstého pinče (knírače) – a vyskytují se dodnes, ale Dobermann začal s jejich cíleným chovem s označením velký durynský pinč (Langerová, 2008). Svým psům zkracoval jak ocasy, tak i uši, v co nejkratší možné délce (Skopalová, 2009).

V letech 1870 až 1880 měl K. L. Dobermann černočervenou fenu jménem Bisart (Škvorecký, 1974). Lupečková (1999) uvádí, že zakládající fenkou byla „Bisart“ stejné barvy jako Schnupp, měla více šedé podsady, a dávala ve vrzích štěňata typického zbarvení, i štěňata s bílými skvrnami. Její dcera Pinka měla pahýlovitý ocas od narození. Tento znak ale nebyl v chovu dostatečně dominantní a ve větší míře se dál neobjevoval (Skopalová, 2009). Tato genetická mutace získala mnoho obdivu a mohla být inspirací pro kupírování ocasů dobrmanů, praktikovaném stále i dnes a které přispívá k smělému výrazu dobrmana (Biniok, 2009).

Po smrti F. L. Dobermanna se jeho pinčové objevili na výstavě v Erfurtu, v roce 1899 v Berlíně a rok na to v Drážďanech (Skopalová, 2009). V práci K. F. L. Dobermanna pokračoval s neúnavnou chutí Otto Göller, který nejen plemeno dále zušlechťoval, ale napomohl jeho obrovskému rozšíření (Lupečková, 1999).

Štěpánský (1974) uvádí, že výstavbu plemene dovršil teprve po smrti K. L. Dobermanna Otto Göller, který měl doma neustále kolem 80 psů. V nejbližším okolí skupoval dobermanské psy a uskutečňoval s nimi cílevědomý výběrový chov. Plemeno propagoval všemi prostředky. Byl nejen schopným chovatelem, nýbrž i obchodníkem. Své odchovy prodával na všechny strany, dokonce mnoho psů prodal do Ameriky. Otto Göller, první odborník na chov, povýšil dobrmana na „psa s lidským mozkiem“ (Humphires and Walker, 1999). Je pokládán za pokračovatele díla K. L. Dobermanna. Celý život se věnoval jen jednomu plemenu, které přivedl na nejvyšší stupeň dokonalosti. Jeho působení má na vývoj a rozvoj plemene zásadní význam.

Mezi dalšími pionýrskými chovateli, kteří přispěli k prošlechtění plemene, byli zejména chovatelé Goswin Tischler, majitel chovné stanice Grönland, a Gustav Krumholz, majitel chovné stanice Ilm-Athen (viz. obrázek č. 3) (Štěpánský, 1974).

V období formování plemene měli pro vývoj plemene základní význam např. Prinz z chovatelské stanice Ilm-Athen, narozený v roce 1894. Později byl zapsán jako Prinz Matzi a ještě později, u nového majitele, jako Humburger Prinz (Clويدtová, 2001). Matziho hlava byla hrubá a má malou podobnost s hlavami moderních dobermanů (Gruenig, 1939).

Významnými plemeníky, kteří předávali konstantní tělesný rámec, byli v té době „Junker Slenz v. Thüringen“, „Graf Belling“, „Hellegrav v. Thüringen“ (viz. obrázek č. 4) (Lupečková, 1999).

Dle Štěpánského (1974) byl Graf Belling pokládán za ideálního představitele plemene, poněvadž se na něm výrazně projevil chovatelský cíl své doby (viz. obrázek č. 1). Svůj zevnějšek předával potomkům a jeho zvláštní přínos byl při vytváření správné šířky plemene. Měl také výbornou povahu a jeho potomci se vyznačovali ostrostí, pevností povah a spolehlivostí. Byl chovným psem, který po léta ztělesňoval typ plemene a svou dědičnou silou mimořádně příznivě ovlivnil vývoj plemene v jeho začátcích.

Otto Göller, majitel chovné stanice von Thüringen, byl nejen chovatelem a obchodníkem, nýbrž i velmi schopným organizátorem. V Apoldě ještě s několika chovateli

založil v roce 1899 Národní klub dobrmanských pinčů, který v roce 1900 schválil první standard plemene, jehož začátky sahají do let 1860 až 1875. První svazek plemenné knihy tohoto spolku vyšel v roce 1905 a obsahoval 252 zápisů. O rok později, v roce 1906, vydal plemennou knihu také další chovatelský klub dobrmanských pinčů ve Frankfurtu nad Mohanem (Štěpanský, 1974). V té době pokládal plemeno za „hotovou, vyrovnanou psí rasu“, ale nebyl ochoten přiznat, jaká plemena se na vzniku této „rasy“ podílela (viz. obrázek č. 2) (Langerová, 2008).

V dobrmanských klubech bylo v roce 1909 organizováno 1015 členů. V tomto roce byl v Kaselu vytvořen Svaz klubů dobrmanských pinčů, avšak je ironií, že původní klub z roku 1899 z Apoldy v tomto svazu chyběl (Štěpanský, 1974).

Dobrmáni se vzhledem k jejich vynikajícím vlastnostem brzy rozšířili za hranice Německa. Chovatelské kluby byly zakládány ve Švýcarsku (1902), Holandsku (1904), Rusku (1907). První dobrmani byli exportováni do USA v roce 1907, v roce 1909 i do Anglie, a za 1. světové války byli úspěšně nasazeni v Severní Africe (Lupečková, 1999). Štěpanský (1974) uvádí, že v roce 1955 byl utvořen Mezinárodní klub chovatelů dobrmanů se sídlem v Dortmundu. Jeho úkolem je určovat a koordinovat především chovatelský cíl.

První světová válka v letech 1914 – 1918 byla dobou strádání a hladovění v celé Evropě. To vedlo k tomu, že mnozí nejlepší psi byli odvezeni do Ameriky, kde se stali rovněž velice brzy populární (Richardson, 1997). Američané po první a zejména po druhé světové válce skupovali evropské vítěze a chov dobrmana zaznamenal v Americe prudký početní vzestup. Choval se a ještě se chová především „na krásu“, ne pro praktickou potřebu, proto došlo ke znehodnocení povahy.

Dobrman tedy prošel opravdu prudkým vývojem, je možno říci, že to byl vývoj skutečně příznivý a úspěšný (Štěpanský, 1974).

3.2.1 Název plemene

Plemeno dobrman nese jako jediné německé plemeno jméno svého šlechtile Friedricha Louise Dobermanna (2. ledna 1834 – 9. června 1894) (Richarson, 1997). Dobermannovým psům se zpočátku říkalo baruchové, jméno bylo pravděpodobně odvozeno z francouzského slovo bas-rouge, což je varianta beaucerona. Říkalo se jim také velcí pinčové, durynští pinčové, dobrmanští pinčové. Tento název se používal dlouho, teprve roku 1994 byl změněn na dobrman (Clويدtová, 2001). Třeba poznamenat, že ve Velké Británii se uchovalo německé pojmenování „dobermann“ a zmizelo slůvko „pincher“ (pinč). V Americe oproti tomu zmizelo druhé „n“ a zůstal doplněk „pincher“, takže oficiální pojmenování zní „doberman pincher“. Všude v Evropě však je tento pes buď dobermann nebo jako u nás dobrman (Richarson, 1997).

3.3 Počátky chovu dobrmanů v České republice

V Čechách se první dobrmani objevili v roce 1914. Za 1. republiky patřili dobrmani z československa ke světové špičce. Nejúspěšnějším v té době byl pes Fels v. d. Krenzhorst (otec Wotan v. Thüringen). Nejznámějšími byli: Meta v. Ostrsee, Angola v. d. Dreifusselstadt, Alex v. d. Finohohe – import v roce 1920.

První isabela – fena Gilka v. d. Sternalle (Zeus v. Parhengrund – Meta v. Ostersee) – matka psa Fels v. d. Krenzhorst a její hnědá sestra Goldense v. d. Sternalle – matka psa Artus v. Freideck, patřily k nejkvalitnějším zakladatelkám našeho chovu, spolu s fenami Bora v. d. Goldflagge a Blanka v. Korsika. (Lupečková, 1999).

Podle Štěpánského (1974) byla již za první republiky silná chovná základna dobrmanů na jižní Moravě, kde byl roku 1931 založen chovatelský klub dobrmanů. Slibný vývoj plemene byl úplně zastaven druhou světovou válkou. Na chovu dobrmanů se po druhé světové projevil nejen snížený zájem lidí o čistokrevné psy vůbec, ale i socialistická „násilná izolace“ zbytku chovatelského materiálu od okolních zemí (Lupečková, 2006). Ve druhé světové válce se základ chovu dobrmanů sice zachoval, ale kvalitativní úroveň značně poklesla. Charakteristickou vadou období po roce 1945 byla u dobrmanů spádová záď (křížová kost) a vybočené lokty a nesprávně uložené lopatky. Tyto vady se úporně přenášely na potomstvo, a proto při sestavování chovných párů bylo třeba velké opatrnosti. Dokonale nejsou tyto vady z chovu vymýceny ani v přítomné době (Štěpánský, 1974).

Zpočátku byl chov dobrmanů organizován ve svazu pro spolupráci s armádou (od roku 1952), v roce 1966 bylo přiřazeno ke svazu chovatelů drobného zvířectva. Po „normalizaci“ byli dobrmani opět zařazeni mezi vojensky využitelná plemena, která v případě ohrožení by byla dána k dispozici armádě, vznikaly první cvičáky a rozvíjel se chov pod hlavičkou SVAZARMu.

Chvilkové uvolnění politické situace v 60. – tých letech znamenalo ihned nárůst zájmu chovatelů o dobrmany. Zvýšení elegance u dobrmanů se očekávalo po importu psa Jaguar v. Weinberge, jeho odchovy se objevily na výstavách a vyhrávaly. Dalším importovaným psem,

který znamenal obrovský skok v kvalitě dobrmanů v ČR byl Vento v. Furstenfeld (bratr špičkového plemeníka, který je obsažen v krvi všech nejkvalitnějších chovatelských stanic světa Vella v. Furstenfeld).

Počátky svazarmovsky řízeného chovu dobrmanů v ČR znamenaly krok zpět v exteriérové i povahové kvalitě odchovávaných jedinců. Bohužel se proto nemohla dostatečně využít krev kvalitních psů, jako Bonyho z Písečného ostrova, Duxe z Písečného ostrova nebo Emíra Bobrava (viz. obrázek č. 11). Nevyužívala se příbuzenský plemenitba a ani jiné metody chovu, a stejně jako ve většině zemí bývalého socialistického tábora izolace od kvalitních dobrmanů Evropy způsobila, že v dnešní době exteriérovou i povahovou kvalitou odchovů tzv. českých linií značně zaostáváme za ostatním světem.

V 90. letech po otevření hranic se mnozí chovatelé „vydali“ za kvalitními psy do Evropy. Častěji byli použiti tyto psi: Graaf Quirinus v. Neerlands Stam, Graf Guido v. Franckenhorst (viz. obrázek č. 5), Sultan v. Bayern, Orex v. Bayern, Uran v. Bayern, Ferri v. Grenzturm, Valdimora Questo, Hargos v. h. Wantij, Hertog Conan v. Manesheide, Laos Loyal v. Dem Dunklen Strom, Lord Royal Bell, Machico v. les. Deux Peupliers, ojediněle použití plemenici jsou: Shogum v. Roveline, Randy v. Sabbatsveld, Graaf Mouro v. Neerlands Stam, Chuck v. Toering, Judifax Fanthomas, Jivago v. het Wantij, Dior v. Regen Blue... (Lupečková, 1999).

Dne 18.3.1990 na ustavující členské schůzi byly schváleny normativy nově vzniklého Dobrman Klubu ČR, který tak začal svoji činnost. V roce 1992 byl založen Moravskoslezský dobrman klub, který přejal normativy i bonitaci ze země původu plemene – Německa, a umožnil v rámci pevně stanovených norem chovu příliv nové krve převážně špičkových plemeniků světa. Moravskoslezský dobrman klub se taky stal prvním klubem, který byl přijat do celosvětově působícího mezinárodního dobrman klubu (IDC) (Lupečková, 2006).

3.4 Původní užití plemene

Předkové dobrmanů se uplatnili dokonce i v lovu, kdy se používali proti škodné, zejména větším šelmám. Mnohem častěji sloužil jako pastevecký a policejní pes. Původní

dobrmáni měli jistě agresivní a útočný temperament, ale Američané mnohé tyto vlastnosti odstranili a vyšlechtili přizpůsobivé, inteligentní pracovní psy (Richardson, 1997). Jejich výrazná bojovnost a dravost je předurčila k policejnímu využití (Lupečková, 1999).

Na začátku první světové války Němci rekrutovali několik tisíc psů, včetně dobrmanů a německých ovčáků, trénovaných pro strážní a záchrannou službu (Gudas and Sikora, 2005). Jak se dalo očekávat, sloužili hlavně jako strážní psi při ostraze zajateckých táborů. Sloužili i na frontě při přenášení zpráv, připevněných na obojcích a v některých případech jako sanitní psi přinášeli první pomoc raněným vojákům. Jejich vynikající čichové schopnosti se uplatnily také při vyhledávání osob zavalených ruinami vybombardovaných budov či zasypaných v zákopech (Richardson, 1997). Osvědčili se především v tropech, protože dobře snáší vyšší teploty (Dobroruka, 1994). Během I. světové války sloužil německé armádě na frontě jako hlídač a kurýr (Falappi, 2001).

Klíčovou roli v získávání nových vojenských psů sehraje americký Klub dobrmanů, spolu s organizací Psi pro obranu, zajišťující psy jiných plemen. Bude využíváno stejné množství německých ovčáků, ale dobrmani jsou rasou, která bude nejčastěji spojována s námořní pěchotou. Samotný termín d'ábelští psi původně vznikl v řadách jednotek německé armády, které čelily v roce 1918 během první světové války 2. divizi americké námořní pěchoty. Houževnatost, kterou její příslušníci projevovali v boji, vedla Němce k tomu, že americkým mariňákům začali říkat „d'ábelští psi“. A tato přezdívka se nakonec ujala u dobrmanů, které námořní pěšáci používali v průběhu druhé světové války. Navzdory všeobecně rozšířenému populárnímu přesvědčení, nestali se dobrmani oficiálními psy námořní pěchoty. Důvodem bylo to, že americký Klub dobrmanů zajistil velké množství psů pro námořní pěchotu, proto byla i pozornost hned od počátků upřena na toto plemeno. Dalším důvodem bylo také to, že námořní pěšáci se domnívali, že dobrmani mohou snášet tropický žár mnohem lépe než psi dlouhosrstých plemen (Lemish, 2008).

Podle válečných záznamů Němci a Rusové používali dobrmany jako protitankovou zbraň. Psi byli totiž vycvičeni, aby si hledali potravu pod spodní částí tanků. Takto naučení byli vysíláni proti tankům nepřítele s nákladem výbušnin na zádech. Jakmile se dostali pod

tank došlo k explozi: tank byl zničen, posádka roztrhána na kusy a stejný osud potkal samozřejmě i psa (Richardson, 1997).

U nás kdysi proslul služební pes dobrman jménem Ajas strážmistra Josefa Najmana. V roce 1921 na cvičišti pražského Klubu pěstitelů policejních a ušlechtilých psů složil zkoušku policejního psa československého četnictva a strážmistr Najman získal povolení zemského velitele používat Ajase ve službě. Ajas vynikal především prací na stopě a díky tomu byl i v roce 1922 úspěšně nasazen na stopu zloděje, který odcizil řemeny z parní pily v Ždírci. Po úspěšném nalezení ukrytých řemenů byl z krádeže usvědčen zkušený zloděj Jiří Blahout (Dlouhý, 2002).

Další dobrman ve službách četnictva byl pes Fels, který v roce 1928 našel vraha na základě malého proužku indigového papírku, jež pachatel ztratil. Tento pes měl při bezpečnostních zákrocích ještě mnoho dalších úspěchů. Určováním plemen k výcviku, chovu, ošetřování a výživou policejních psů, se v té době zabýval také František Zítek, který (stejně jako jeho předchůdci a vlastně i následovníci) došel k závěru, že nejvhodnějšími plemeny pro účely kriminální služby jsou: německý ovčák, dobrman, erdelteriér, velký knírač, boxer a rotvajler (Rulc, 2010).

Dobrmán se také několikrát zaskvěl na našich celostátních soutěžích ve výkonu psů služebních plemen. Jednou se stal dokonce vítězem ČSSR. Byl to Blesk z Reichertů s psovodem Zdeňkem Flusserem (Štěpánský, 1974).

3.4.1 Památníky věnované dobrmanům

Jednoznačně nejvýznamnějším místem je město Apolda, kde byl na prvním psím trhu v roce 1863 představen dobrman jako nové psí plemeno. Zde je na památku vzniku dobrmana postaven sousoší tří dobrmanů (viz. obrázek č. 9).

Dalším místem, kde se plemeni dobrman dostalo velké úcty je možná překvapivě Austrálie. První dobrman přišel do Austrálie téměř jako válečná trofej. V květnu 1918 chytili členové osmnáctého batalionu, který působil poblíž Villiers – Bretanneux, psa s pouzdrem na

oobjku. Zřejmě se jednalo o zpravodajského psa, protože v pouzdře byla zpráva od německého důstojníka. Bohužel tento první dobrman záhy uhynul. Vojáci osmnáctého batalionu ho však nechala vycpat a přivezli ho sebou do Austrálie, kde je dodnes vystaven v muzeu ve městě Cambeře.

Další dobrmani se objevili v Austrálii až za 34 let. Ačkoliv první základní krevní linie pocházely od dobrmanů odchovaných v Anglii a možnost špičkového chovu byla brzděna druhou světovou válkou a tehdejšími karanténními zákony, začali být dobrmani v Austrálii populární, ať už jako psi pracovní, služební, výstavní nebo jako spolehlivý psi pro rodinu.

O úctě a oblíbenosti dobrmanů svědčí také pomník, který byl postavený v roce 1994 na ostrově Guam v Indonésii (viz. obrázek č. 10). Připomíná dvacet pět dobrmanů, kteří sloužili v oddílu námořní pěchoty USA v roce 1944. Nápis na pomníku uvádí, že dvacet pět bojovníků – psů z oddílu námořní pěchoty položilo svůj život při osvobození Guamu v roce 1944. Sloužili jako strážci, poslové a stopaři. Prozkoumávali jeskyně a lokalizovali miny a výbušné nástrahy. Věnováno jejich památce jménem žijících příslušníků druhého a třetího oddílu námořní pěchoty, z nichž mnozí za svůj život vděčí odvaze a sebeobětování těchto statečných psů. Autorkou této bronzové sochy je Američanka Susan Wilner (Mojžíšová, 2000).

3.5 Charakteristika plemene

Exteriér

Dle standardu by měl chov dobrmanů usilovat o středně velkého, silného a osvaleného psa, který přes mohutnou svalovinu má elegantní a ušlechtilé linie těla (Lupečková, 1999). Stavba těla jest uzavřená, svalnatá a silná, přizpůsobená velké vytrvalosti i rychlosti (Matoušek, 1926). Pro jeho elegantní linie těla, hrdé držení, temperamentní povahu a odhodlanost je ideálem psa (Lupečková, 2006). Raní jedinci plemene byli mimořádně těžce stavění, se silnou hrubou hlavou. Tehdejší představitelé plemene se velmi lišili od dnešních čtvercových, osvalených kompaktně stavěných dobrmanů (Clويدtová, 2001).

Vlastně již od samého začátku, viditelně však asi od roku 1920, vládne nejednotnost, pokud jde o názory na celkový typ. Jsou dva směry. Jeden směr prosazuje ušlechtilost na úkor tělesné stavby a povahy. Druhý směr naopak prosazuje těžkou tělesnou stavbu a dobrou povahu pracovního psa. Také pokud jde o výšku, není dosud shoda. Podle standardu FCI se kohoutková výška dobrmana pohybuje kolem 65 cm. Jako maximum je dovoleno 70 cm (Štěpanský, 1974). Ještě před 1. sv. válkou byl dobrman menší než jeho dnešní současníci: výšku měl od 54,5 cm do 60 cm, nebyl stavěn kvadraticky (délka trupu byla delší než výška v kohoutku) a v protokolech rozhodčích je často vytýkána „nemotorná lebka, hruškovitá hlava, dlouhý a plochý hřbet, srázná záď, strmé pánevní končetiny, šedivá podsada, nečisté barvy a krátký krk“ (Langerová, 2008). Požadována je spíše střední výška, která má opodstatnění v pracovní upotřebitelnosti plemene (Skopalová, 2009).

Po 2. sv. válce nastal opět odklon od subtilních typů k těžším, a oceňovány bývaly velké typy. Pro zachování dobrných pracovních vlastností by však neměla být překročena výška 70 cm (Langerová, 2008).

Dnešní dobrman je pes střední velikosti, elegantní tělesné stavby čtvercového formátu (Skopalová, 2009). Tělesná stavba dobrmana je téměř kvadratická, což platí zvláště u psa. Délka těla (hrudní kost - sedací hrbol) nesmí u psů přesahovat víc jak 5% u fen víc než 10% výšky (Lupečková, 1999).

Evropský chov dobrmana se řídí standardem FCI. Tito jedinci jsou mnohdy dosti odlišní od dobrmanů chovaných v Americe, Anglii a Austrálii (viz. obrázek č. 8). Hlavní rozdíl je ve vyšší stavbě těla, která u amerického typu působí jemným dojmem, v nasazení krku, kdy jedinci mají dlouhý a úzký tzv. labutí krk, přeúhlenosti předních i zadních končetin, příliš hlubokém hrudníku, užších hlavách, nepovolených zbarveních (Skopalová, 2009). V Holandsku si je většina majitelů psů vědoma špatných postupů v chovu psů s ohledem na přehnané charakteristické rysy, které mají negativní vliv na kvalitu života psa. V prevenci chovu nejen na přehnané fyzické znaky, by mohl hrát významnou roli veterinární lékař, poskytováním informací o těchto vlastnostech a přijetím opatření v rámci své pravomoci (Wilthing and Endenburg, 2012).

Hlava je štíhlá, temeno mozkovna a hřbet nosu jsou rovnoběžné, stop je jen slabě vyjádřen (Falappi, 2001). Má býti napnutá a suchá, ve formě z předu nebo ze strany

připomíná tupý klín. Pysky napjatě přilehlé (Matoušek, 1926). Panuje všeobecná shoda, že moderní dobrman musí být řazen mezi dlouholebá plemena (Gruenig, 1939).

Štěpánský (1974) uvádí, že u dobrmana musíme mít na zřeteli zachování znaků pracovního psa. Musí to být pes schopný i nejobtížnějších pracovních výkonů, odolný proti nepohodě a s dobrou nervovou soustavou.

Srst a barevné rázy

Dobrmán se vyskytuje ve 4 základních barevných variantách, a to černá, hnědá, modrá s rezavým pálením a isabela (světle hnědá se světlýmnosem a očima). U nás se ve vrzích vyskytuje většina černě zbarvených štěňat, malý podíl tvoří hnědě zbarvení dobrmani a nejnižší počet je modrých štěňat (Lupečková, 2006). Modrá barva byla více upevňována křížením s německou dogou a výmarským ohařem (Grueing, 1939). Izabely se vyskytují velice vzácně, u nás se narodila jen tři štěňata za poslední desetiletí (Lupečková, 2006).

Kromě své základní barvy má každý dobrman svou individuální barvu červení rzi (pálení), která tvoří znaky (Gruenig, 1939). Pálení se nalézá na nose, na pyscích, na lících a horních očních víčkách, na hrdle, na záprstí a tlapkách, na vnitřní straně stehen, na řiti a na hrbolech sedacích kostí. Dvě skvrny jsou na hrudi (Dobroruka, 1994). Malá bílá skvrnka a úzký, malý proužek na prsou jsou přípustné, ale nežádoucí (Štěpánský, 1974). Na rozdíl od ostatních plemen psů umožnil dobrman chovatelům, na poměrně malém počtu generací, demonstrovat a otestovat Mendelovy pravidla dědičnosti barev (Gruenig, 1939).

Dnešní FCI standard uznává pouze barvu černou a hnědou, modré dobrmany a tzv. izabely je možno potkat na výstavách v USA, Austrálii a na Novém Zélandu (Lupečková, 2006).

V USA se vyskytují i albíni (Skopalová, 2009). Tzv. albino dobrmani mají skutečně genetickou poruchu, zvanou albinismus, a nejedná se tedy o bílé zbarvení; i když v případě albino dobrmanů je to spíše zbarvení krémové s bílým pálením (viz. obrázek č. 13).

Albinismus lze rozhodně považovat za příznak degenerovanosti a je třeba nekompromisně zabraňovat jeho výskytu v chovu dobrmanů (Guenig, 1939). Pro prokázaná typická rizika, jaká s sebou nese chov albinů (zvýšená citlivost očí na denní světlo a sklon kůže ke spáleninám vlivem slunečního záření) i pro relativně nová zjištění DPCA – Doberman Pincher Club of America – (tendence k vadám chrupu, rakovinovému bujení a poruchám chování, zejména agresivitě) je doporučováno, aby potenciaální chovatelé nežádali bílé varianty dobrmanů a nepodporovali tak jejich chov (Langerová, 2008).

Srst je hladká, krátká, ale tvrdá a těsně přiléhá k tělu (Falappi, 2001). Má psa chránit proti vodě, větru a vůbec proti nepříznivým vnějším vlivům (Štěpánský, 1974). Krátká srst je dominantní nad všemi ostatními variantami srsti, a proto potlačuje všechny ostatní typy srsti, jak vyplývá z experimentálního křížení. Péče o srst dobrmanů je jednoduchá, stačí jemný kartáč nebo kartáčovací rukavice a čistý ručník na vytření srsti (Lupečková, 1999).

V roce 1902 bylo provedeno experimentální křížení s gordon setrem za účelem zlepšení barvy. Křížení s gordon setrem nebylo provedeno pro vliv na srst, ale výhradně pro zlepšení barvy, což se ukázalo jako naprostý omyl (Gruing, 1939).

Kupírování uší a ocasu

Dlouho se provádělo kupírování u určitých plemen, boxerů, dobrmanů, rotvajlerů nebo německých dog, při němž se odřezávala větší část ušního boltce. Tato plemena měla původně klopené uši, ale byla určena jako hlídači. Zkrácení velkých boltců u těchto psů snižovalo riziko zranění (Coren, 2007). Ovšem v mnoha zemích, zejména těch, které jsou členy FCI, platí zákaz kupírování jak pro dobrmana, tak pro ostatní plemena. Úprava uší je povolena pouze ze zdravotních důvodů (Falappi, 2001).

V roce 1978, resp. 1981 začal ve Švýcarsku platit zákaz kupírování uší a postupně se přidávaly další země. Rovněž u nás nesmí být prováděn žádný trvalý zásah do exteriéru psa a kupírování psi nejsou na výstavách hodnoceni (novelou Zákona na ochranu zvířat proti týrání č. 246/1992 v plném znění, zejména ve znění zákona č. 77/2004 Sb.) (Langerová, 2008).

Zákaz kupírování uší a ocasů v mnohých státech světa zaznamenal nejen změnu vzhledu plemene, ale také celkový pokles zájemců o toto plemeno (Skopalová, 2009). V dnešní době má mít dobrman nekupírované uši, které leží po stranách na lících (viz. obrázek č. 12) (Lupečková, 2006). V některých sousedních státech dosud zákaz neplatí, ale kdo za tímto účelem vycestuje, nesmí počítat s tím, že by mohl psa s upravenými ušima v Česku či jiných osvětlených zemích vystavovat, chodit s ním na výstavy i jako nezúčastněný divák, vykonávat zkoušky poslušnosti, obrany nebo canisterapie, závodit na vyšší úrovni či chodit na některá cvičiště; záleží ovšem vždy na pořadateli a na tom, jaké vydá propozice pro konkrétní akci (Langerová, 2008).

Jednou z příčin kupírování ocasu je bezpečnost, podobně jako původní krácení uší u strážních psů. Uvědomte si, že právě ocas je orgán, který umožňuje zločinci nebo nežádoucí osobě pevně přidršet psa, bránit mu v činnosti, a tak se zachránit před jeho zuby. Proto se u strážních plemen přistříhovaly ocasy velmi krátce, aby se vyloučila tato možnost (Coren, 2007).

Ocas je vysoko nasazen a krátce kupírován, dva ocasní obratle mají být viditelně zachovány. V zemích, kde je kupírování ocasu zakázáno, může se ocas ponechat přirozený (viz. obrázek č. 6) (Langerová, 2008).

Debata o kupírování ocasů domácích psů stále pokračuje v mnoha rozvinutých zemích a postoje, vyjadřované různými skupinami komunity, zůstávají diametrálně odlišné. Veterinární sdružení a organizace, zabývající se welfare, chtějí tuto praxi obvykle zakázat, zatímco mnoho chovatelů a spolků chovu čistokrevných plemen psů, jsou silně proti zákazu kupírování (Bennett and Perini, 2003). Požadavek nekrácení ocasu se dnes však stává naléhavějším (Richardson, 1997).

Povahové vlastnosti dobrmana

Dobrman je svým založením pes přátelský a v rodině velmi přítulný. Vyžaduje se střední temperament a střední ostrost. Při dobré ovladatelnosti a chuti k práci je nutné dbát na pracovní použití, odvahu a tvrdost. Zvláštní důraz je kladen na sebejistotu a nebojácnost při současné bdělosti k okolí (Lupečková, 1999).

Dobrman je velký, čilý pes, který vyžaduje denní pohyb a výcvik, aby si udržel tělesnou kondici a nepropadl nudě vyplývající z nedostatku psychických podnětů (Richardson, 1997). Falappi (1999) uvádí, že dobrman má přirozené vlohy ke strážní a stopařské službě. Má výborný nos, a proto vzniklo lidové rčení, že když některý pes má výborný čich, že má dobrmanský nos. Jeho chytrost, obranářská schopnost a bojovnost činí z něho výborného psa pro služební výcvik (Štěpánský, 1974).

Dobrman si bezpochyby uchovává pověst ostrého služebního psa. Vysoká inteligence dobrmanů, dobrý čich a rychlost jsou vynikajícími předpoklady pro využití plemene pro nejrůznější účely (Richardson, 1997).

Dobrman má temperament velmi živý, a dovedeme-li jej dobře zužitkovat a uvést na pravou dráhu, není nad něho potřebějšího a lepšího psa (Matoušek, 1926). Stejně jako mnoho hlídacích plemen má i dobrman „nízký práh vzrušivosti“ a stačí mu docela malá provokace, aby se pustil do rvačky s jiným psem (Richardson, 1997).

Povaha tohoto plemene vyžaduje, aby pes byl stále v blízkosti svého pána. Byl vyšlechtěn jako společník člověka, proto vyniká mimo jiné i velkou obětavostí. Pes je vázán na jednu osobu a zacházet se s ním musí přísně, ale spravedlivě (Falappi, 1999). V zásadě je dobrman mírumilovný a přátelský pes, velmi oddaný rodině a milující děti. Jeho hlavní postoj k okolí spočívá v sebejistotě a neohroženosti a v tom je jeho cena (Richardson, 1997).

Nežádoucí je chybějící sebejistota, agresivita, příliš velká ostrost a nízký nebo vysoký práh dráždivosti. Vyloučení z chovu by měli být jedinci bázlivý, nervózní a přehnaně agresivní psi (Lupečková, 1999).

Dnešní standard vyžaduje oddaného, milého, živého, bystrého a učenlivého psa, který je vynikajícím psem společenským, doprovodným i obranným, má střední práh dráždivosti, je nedostižným aportérem i výborným stopařem a obranářem, a přitom není útočný, neurotický ani bázlivý (Lupečková, 1999). Pro všechny tyto vlastnosti si jako pes průvodce, obranář i pes bezpečnostních orgánů získal velký okruh příznivců (Štěpánský, 1974).

3.6 Chov dobrmanů v České republice

V chovu dobrmanů v České republice jednak úzkou chovatelskou základnou, ale hlavně nedostatečnou informovaností, zkušeností či zájmem chovatelů dobrmanů se uplatňuje převážně jediná chovatelská metoda – spojování náhodně vybraných jedinců jen na základě výstavních úspěchů (Lupečková, 1999).

Chovatelské metody

Nepříbuzenská plemenitba

Této metody se využívá, jestliže se v chovu vyskytne některý z problémů úzké příbuzenské plemenitby (zdravotní problémy jako snížená plodnost, neschopnost zátěže, nechutenství, atd.), ale často ji používají chovatelé z neznalosti genetiky a nezájmu o vývoj chovu (Lupečková, 1999). S tímto názorem souhlasí Dostál (2007), který uvádí, že se jedná o metodu používanou jen těmi chovateli, kteří mají touhu vyniknout nad ostatními bez ohledu na kvalitu zbytku populace. Vzhledem k absolutní nepříbuznosti rodičů je tato metoda použitelná jen omezeně, přesto některá zvířata takto vyšlechtěná vykazují pozitivní znaky (Lupečková, 1999).

Liniová plemenitba

Liniová plemenitba je vzdálenou příbuzenskou plemenitbou, která nenesení velká rizika neúspěchu, ale zajišťuje určitý chovatelský pokrok, pokud je odborně a správně použita. Při liniové plemenitbě vycházíme z jednoho nebo více společných předků, kteří jsou většinou již výsledkem určité příbuzenské plemenitby a mají ustálené některé žádané znaky a vlastnosti (Dostál, 2007). Lupečková (1999) uvádí, že je důležité, aby oba rodiče i společný předek vykazovali téměř ideální znaky exteriérové i povahové (byli výborné konstituce, pevného charakteru, zdraví, vitální a plodní). Tuto metodu doporučují většinou zkušení poradci chovu s cílem upevnit kvalitní vlastnosti společného předka v potomstvu.

Příbuzenská plemenitba

Příbuzenská plemenitba je metoda chovu, kterou upevňujeme v populaci znaky a vlastnosti jedince, na kterého je příbuzenská plemenitba vedena. O příbuzenské plemenitbě hovoříme jen a pouze v případě, když se vyskytuje jeden nebo více společných předků v rodokmenu na straně otcovské i na straně mateřské. Základním účinkem a výsledkem příbuzenské plemenitby je zvýšená pravděpodobnost vzniku homozygotnosti potomků. Tito potomci jsou vyrovnanější ve znacích a vlastnostech než potomstvo outbrední populace – vzniklých po náhodném připařování (Dostál, 2007). Úzkou příbuzenskou plemenitbu může schválit pouze hlavní poradce chovu a to není možné bez objektivního posouzení rodičů. Je samozřejmé, že k takovéto úzké plemenitbě se mohou použít pouze vynikající zvířata, která jak v exteriéru, ale i v komplexu povahových vlastností nevykazují žádné chyby (Lupečková, 1999). Dostál (1995) zdůrazňuje, že příbuzenskou plemenitbou upevňujeme nejen znaky žádané ale i nežádané.

Při opakované příbuzenské plemenitbě do vyššího stupně dochází ke značné homozygotnosti potomstva a s tím spojenými negativními jevy, jako jsou pokles plodnosti, snížení životaschopnosti a odolnosti proti chorobám, tedy jevům, které obecně nazýváme inbrídingová deprese (Dostál, 2007).

Příkladem vynikajícího chovatelského přínosu je spojení sourozenců Borda v. Fürstenfeld a Citty v. Fürstenfeld (K, L, M, U, V vrhy v. Fürstenfeld) a spáření sourozenců Hilo v. Norden Stamm a Heidi v. Norden Stamm, ze kterého vzešla fena Zarina v. Norden Stamm – mezinárodní a Německá šampionka krásy, zakládající fena chovatelské stanice vom Allagau, nebo v současné době spojení světové vítězky Arielle d' Amoure del Citone s jejím bratrem Astorem del Citone (Lupečková, 2007).

V České republice působí dva chovatelské kluby a ačkoliv jejich základní kritéria pro zařazení do chovu (hodnocení exteriéru i povahy) jsou stejná, bonitační řády se neshodují (Lupečková, 1999).

Dobrman klub České republiky

K plemenitbě lze použít pouze chovného jedince s prokázaným původem, který splňuje podmínky pro chov. Podmínky pro zařazení do chovu jsou následující:

- čistokrevnost doložená průkazem původu vydaným plemennou knihou uznávanou FCI
- účast na svodu dorostu ve věku 6 - 15 měsíců
- dosažení věkové hranice - pes i fena alespoň 18 měsíců
- získání bonitačního kódu opravňujícího k zařazení do chovu
- získání stanovených výstavních ocenění ve třídě otevřené, mezitřídě, třídě pracovní nebo vítězů /šampionů/, přičemž se jedincům uznává nejvyšší výstavní ocenění
- RTG kyčlí vyhodnocený posuzovatelem DKČR a zapsaný v PP (platí pro jedince, kteří absolvují bonitace DKČR)
- složení příslušných zkoušek
-

Rozeznáváme následující druhy chovu: základní, pracovní, výběrový.

Ke krytí feny musí chovatel použít výlučně psa, schváleného ústředním poradcem chovu (DKČR, 2011).

Moravskoslezský dobrman klub

Druhy chovu jsou základní, pracovní a výběrový.

Do základního chovu jsou zařazeni jedinci, kteří splní následující podmínky:

- RTG DKK max. 2/2
- úspěšné absolvování základní bonitace s posouzením exteriéru a základních povahových vlastností
- výstavní ocenění z klubové nebo speciální výstavy (lze splnit v ČR, ale i v zahraničí). Výstava musí být splněna před bonitací. Výstavní ocenění – pro psy i feny minimálně známka VD (velmi dobrá).

V základním chovu lze nakrýt fenu bez všestranné zkoušky 1.stupně psem bez zkoušky 1.stupně jen za předpokladu, že oba jedinci mají vyšetření srdce (15 min. EKG, 24-hod. Holter bez patologického nálezu) a splňují ostatní podmínky chovnosti.

Pro psy a feny zařazené do chovu od roku 2007 se doporučuje (i při krytí v zahraničí) vyšetření srdce zaměřené na dědičnou kardiomyopatii. Na specializovaných pracovištích (HOLTER 24hod., EKG, SONO, RTG, DOPPLER, ECHO) tato vyšetření se provádí z důvodu monitoringu DCM (MSDK, 2010).

Jednou z podmínek chovu je i splnění bonitace. Bonitace je odborná chovatelská akce, která slouží k získání detailních poznatků o exteriérových a povahových vlastnostech předvedených psů. Údaje jsou zaznamenány ve formě bonitačního kódu do průkazu původu psa a slouží pro další zařazení do chovu (Müller, 2009). Bonitace se podle stupně rozlišují na základní a výběrové. Základní bonitace umožňuje zařazení psa nebo feny do chovu a možnost chovatelského využití jedince až do věku osmi let pro feny a devíti let pro psy. Výběrová bonitace je vyšším stupněm, který mohou absolvovat jen opravdu kvalitní jedinci s vynikajícím exteriérem a odpovídající povahou, proto se jí mohou psi i feny zúčastnit nejdříve ve věku 24 měsíců.

Další možností pro chovatele je složení německé bonitace ZTP. Dobrman, který má splněny podmínky chovu a základní bonitaci ZTP je chovný pro celý svět, jelikož se jedná o mezinárodně uznávanou bonitaci. První pes z České republiky, který splnil podmínky německého chovu a složil ZTP v Německu byl Thorvald van Steinhage. V současné době je již možné složit základní bonitaci i v České republice. Tato bonitace byla vytvořena v Německu až po druhé světové válce a odlišování základního chovu, pracovního chovu a chovu vrcholového se provádělo až v sedmdesátých letech.

První výběrová bonitace (Körung) v Německu byla organizována 18. 9. 1971. Prvními psi, kteří úspěšně absolvovali Körung byli Lissi vom Frankenland, Vello v. Fürstenfeld, Bulli v. Pffälzer Waldheim, Cilli vom Hausberg a Bassy v. d. Räuberhöle. Druhá výběrová bonitace proběhla v říjnu 1971 a celkem bylo v tomto roce do výběrového chovu zařazeno osm psů a fen. V roce 1972 to bylo také osm jedinců, v roce 1973 devět jedinců a šest jich splnilo i

doživotní výběrový chov. V roce 1974 splnil výběrovou bonitaci pouze jeden pes. Od roku 1975 se enormně zvětšil počet psů a fen účastnících se výběrových bonitací v Německu, bonitací se začali zúčastňovat také zahraniční chovatelé dobrmanů a to především z Holandska, Dánska, Belgie a Francie. Od té doby se každoročně pořádají dvě výběrové bonitace.

Pro absolvování výběrové bonitace v Německu je zapotřebí splnit v této zemi i všechny podmínky chovnosti a to především vyšetření RTG dysplazie kyčelních kloubů, výstavu a základní bonitaci. Další podmínkou k získání výběrové bonitace je splnění pro chov povinných zkoušek BH (zkouška doprovodného psa) a ADPr.(vytrvalostní zkouška psa), které může majitel psa splnit i v jiné zemi (Lupečková, 1999).

3.6.1 Významné chovatelské stanice v ČR

Chovatelská stanice Bobrava pana Miroslava Řepky z Brna je známá v celé České republice kvalitou povahových vlastností odchovaných dobrmanů. Zakladatelkou této chovatelské stanice byla Benfica Podhráz. Nejvyšší zkoušky z odchovů Bobrava získali chovní psi Lars a Morgan Bobrava.

Chovatelská stanice Podhráz paní Pilátové založila svůj chov na feně Dulci Aramgad a exteriérová kvalita odchovů ji postavila na jedno z předních míst v České republice v 80. letech.

Z Písečného ostrova byla chovatelská stanice bývalého poradce chovu pana Pettricha, která dnes již nefunguje. Pro svůj přínos má nezastupitelné místo v chovu dobrmanů u nás a na Slovensku. Zakládající fenou byla Anett Stanice H.

Zkanape chovatelská stanice MVDr. Marie Brožové, která v současné době působí jako poradce chovu v Dobrman klubu ČR, založila svůj věhlas na spojování fen z českého chovu se špičkovými zahraničními plemeníky.

Elva Bohemia stanice chovatelky Heleny Grocholové založila svůj chov na feně Bora Cerber. Spojováním svých fen se zahraničními plemeníky dosáhla několika úspěšných jedinců například šampiónka Irin Elva a interšampiónka Indiana Elva.

Z Helfštýna chovatelská stanice MVDr. Lupečkové, která importovala německé feny z policejních a pracovně zaměřených chovů zaznamenal vzestup povah i exteriéru jejích odchovů. Její chov byl orientován na hnědé dobrmany a dal také jedny z výstavně nejúspěšnějších chovných hnědých psů v ČR.

Chovatelská stanice Gujar of Gudas pana O. Gudase z Liberce měla velký vliv na obrovský rozvoj výcviku v ČR. První chovná fena Egida Zkanape byla několikanásobnou účastnicí mistrovství ČR a světa ve výkonu dobrmanů. Odchovy této chovatelské stanice našly uplatnění i v zahraničí např. Dita Gujar – mistr Holandska ve výkonu a Dante Gujar – mistr Belgie ve výkonu (Lupečková, 1999).

3.7 Zdravotní problematika chovu

U dobrmanů jsou dědičné defekty (kryptorchismus, dysplazie kyčelních kloubů, poruchy látkové výměny, hluchota aj.) způsobující těžké zdravotní poruchy, oproti jiným plemenům relativně málo četné.

Objevují se však u nich některé tzv. plemenné chyby (například bílé skvrny), a dosti časté jsou i chyby zubů (chybějící zuby, vady skusu), které většinou nemají vliv na jejich zdraví a životaschopnost. V poslední době jsou však časté (dnes už i u nás) torze žaludku a kardiomyopatie s dědičným podkladem. Dokonce jsou vysledované linie, které sklony k těmto onemocněním předávají (Lupečková, 1999).

Dilatační kardiomyopatie

Jak název onemocnění kardiomyopatie napovídá jde o onemocnění srdečního svalu – myokardu (Kvapil, 2008). Nejvíce prací a tím i poznatků o DCM pochází ze studií tohoto onemocnění u dobrmanů. Jde o nejčastěji postižené plemeno v Severní Americe i Evropě (O'Grady and O'Sullivan, 2004). Onemocnění je pomalu progresivní. To znamená, že je pomalu se zhoršující. U nemocných jedinců můžeme popsat tři stadia onemocnění, které mají své charakteristiky.

První stadium – absence, jakýchkoliv příznaků onemocnění srdce, také všechna vyšetření (ultrazvukové vyšetření srdce – echokardiografie, EKG, Holter-EKG) jsou bez nálezu onemocnění.

Druhé stadium – nazývá se okultní fáze (skrytá). Ačkoli zjevné příznaky onemocnění srdce chybí, při vyšetření můžeme odhalit abnormality potvrzující DCM. Zvláště citlivými vyšetřeními jsou Holter-EKG a echokardiografie (vyšetření srdce ultrazvukem). Toto stadium může vyústit v třetí stadium, nebo je ukončeno náhlým úhynem postiženého jedince. Často se uvádí, že toto stadium nemoci je typické pro dobrmany.

Třetí stadium – nazývá se zjevná dilatační kardiomyopatie. V tomto stadiu se objevují klinické příznaky selhání srdce. U dobrmanů je zhoršování tohoto stadia mnohem rychlejší (měsíce) než u jiných plemen, která jsou také postižena DCM (Kvapil, 2009).

Okultní fáze je tedy období, kdy majitel na svém psu nepozoruje žádné příznaky, ale onemocnění se u něj skrytě rozvíjí. Během této fáze se jako první objeví změny na EKG. Toto je důvod, proč se doporučuje vyšetření Holter-EKG i u psů, kteří nemají žádné příznaky onemocnění a uvažuje se o jejich zařazení do chovu. Doporučuje se provádět daná vyšetření každý rok. Holter-EKG má tak napomůžte odhalit arytmie, které předvídají větší pravděpodobnost možnosti náhlého úhynu dobrmanů.

Záludnost a složitost tohoto onemocnění dokládá i skutečnost, že chybění arytmií typických pro náhlý úhyn nevyklučuje možnost náhlého úhynu i týden po negativních výsledcích vyšetření. Jde totiž o onemocnění, které je progresivní, tj. postupně se zhoršující a neustále se vyvíjející (Kvapil, 2009).

Ke zjevným projevům DCM u dobrmanů dochází podle jednotlivých studií v rozmezí věku 2,5 roku až 14,5 roku. Je tedy patrné, že není ušetřena žádná věková kategorie dospělých zvířat. Nejčastěji je však diagnóza potvrzena u psů ve věku 4 až 10 let. Častými příznaky, se kterými majitel zvířete přichází k veterinárnímu lékaři, jsou slabost a synkopa (náhlá ztráta vědomí, způsobená poruchou krevního oběhu) nebo příznaky selhání srdce, jako jsou dýchací obtíže, dušnost, kašel, větší unavitelnost a neochota k pohybu, hubnutí nebo zvětšení břicha. Bohužel ale existuje i možnost, že jediným příznakem a zároveň definitivním příznakem onemocnění DCM může být náhlý úhyn, přičemž žádné příznaky onemocnění srdce v těchto případech nemusí být pozorovány (Kvapil, 2009).

Podle posledních výzkumů mezinárodního dobrman klubu IDC (ze zasedání IDC 1998) jsou to hlavně importy z USA, které tuto vadu předávají. Často chovně využívání v Holandsku a Belgii jsou psi a fenky z americké chovatelské stanice „Marienburgs“ (u nás je po Marienburgs Dark Daimlerovi chovný pes Black Bryan v. Franckenhorst), kteří znamenají obrovské riziko dědičných srdečních vad pro celou populaci dobrmanů v Evropě (Lupečková, 1999).

Asi 30 – 40% dobrmanů ve zjevném stádiu onemocnění náhle uhynie (Vollmar, 2000). Někteří dobrmani uhynou náhle bez předchozího projevení jakýchkoliv klinických příznaků (Kvapil, 2008).

Wobbler syndrom

Kromě onemocnění srdce se u dobrmana vyskytuje také Wobbler syndrom (nestabilita krční páteře), který se mnohdy projeví jen u pracovně zatížených jedinců (Skopalová, 2009). Wobbler syndrom (syndrom kývavé zádi) je relativně časté onemocnění především u mladých německých dog a starších dobrmanů. Přesná příčina onemocnění není známa (Svoboda a kol., 2001).

Výzkumy prokázaly, že postižena bývá hlavně spodní část krku, a že až 80 % rentgenovaných dobrmanů mělo odchylku od normálu, ačkoliv počet psů, kteří měli nějaké potíže, představoval velice malé procento z celé populace (Richardson, 1997). Postiženi jsou hlavně dospělí dobrmani samčího pohlaví (Svoboda a kol., 2001). Podle některých autorů se na tomto poškození může podílet i velká hmotnost hlavy (Richardson, 1997).

Vzhledem k tomu, že je na výstavách vyžadován dlouhý elegantní krk, který nese velkou a těžkou hlavu, vinu můžeme hledat u chovatelů, kteří se na tyto znaky v chovu zaměřují (Skopalová, 2009). V průběhu měsíců až let se postupně zhoršuje koordinace pohybu zvířete (hypermetrie, ataxie) a ve 40 % případů se objevuje i bolestivost krku. Postiženy jsou všechny čtyři končetiny, i když se příznaky objevují nejdříve na pánevních končetinách (a zde jsou také výraznější) (Svoboda a kol., 2001).

Dysplazie kyčelního kloubu

Dysplazie – neboli odlišný vývoj kyčelních a loketních kloubů – je onemocnění, které má výrazný dědičný podklad, ovlivněný výživou a prostředím (Lupečková, 2006). Dysplazií bývají často postiženy oba kyčelní klouby. DKK je v současné době velmi rozšířené

onemocnění i přesto, že se chovatelé a veterinární lékaři v posledních 25 letech snaží kontrolovat a snížit výskyt dysplazie v populaci řady plemen (Svoboda a kol., 2001).

Postižení jsou jedinci obojího pohlaví (Dostál, 1995). Nejvíce postihuje psy velkých a obřích plemen (německý ovčák, bernardýn, retrívr, malamut, rotvajler, doberman, kolie, boxer), i když se může projevit v podstatě u kteréhokoli plemene (pointr, kokršpaněl, pudl apod.) (Svoboda a kol., 2001). U dobermanů není dysplazie vážnějším dědičným problémem, může se však příležitostně objevit (Richardson, 1997).

Základním kamenem diagnostiky je klinické vyšetření, i když v případě DKK platí, že závažnost klinických příznaků nemusí korelovat s RTG nálezem! V diagnostice dysplazie kyčelního kloubu u psů sehrála velmi důležitou roli rentgenologie. Od roku 1961 se DKK posuzuje z rentgenogramu kyčelních kloubů v extenzi na snímku ve ventrodorzální (VD) projekci. Za tímto účelem se psi rentgenují minimálně ve stáří 12, 18, resp. 24 měsíců (podle plemenné příslušnosti a požadavků chovatelských klubů v jednotlivých státech) (Svoboda a kol., 2001).

Pečlivá selekce a diagnostika na základě fenotypových znaků, tzn. znaků s pevnou vazbou na genom, uplatňování rozumné míry selekčního tlaku výběrem jedinců a hlavně povinná podrobení všech zhotovených snímků k posouzení, jsou zřejmě jedinou cestou, která může výskyt DKK v populaci psů konečně snížit (Hainz, 2010).

Dysplazie kyčelního kloubu je u tohoto plemene ve velmi nízké míře, a pokud je nějaký jedinec postižený vyšším stupněm, obvykle nemívá problémy s pohybem ani ve stáří (Skopalová, 2009)

Torze žaludku

Torze žaludku je u dobermanů relativně časté onemocnění. Je to částečné nebo úplné otočení žaludku, které nastává při prudkém pohybu po výrazném nakrmením (Lupečková, 2006). Syndrom dilatace a volvulu žaludku (gastric dilatation-volvulus DDV) představuje

perakutní až akutní život ohrožující onemocnění, charakteristické zvětšením objemu břišní krajiny, silnou tympanií a progresivním zhoršováním celkového zdravotního stavu.

Všeobecně platí, že psům nejlépe vyhovuje pravidelný režim s rovnoměrnou zátěží a pravidelné krmení. Pes a zejména pes velkého plemene by se měl krmit minimálně 2x denně. Tradičním doporučením je vyvarovat se převrácení psa přes hřbet (při rentgenování, operacích apod.) a nepřípustit skákání a intenzivní pohyb bezprostředně po nakrmení nebo napojení.

Výsledky léčby syndromu dilatace a volvulu žaludku u psa se v poslední dekádě především díky osvětě mezi majiteli a chovateli významně zlepšily. Přesto však stále jde o onemocnění s relativně vysokou mortalitou (publikované údaje kolísají mezi 30-33 %) (Svoboda a kol., 2001). Účinnou, moderní a málo invazivní metodou prevence může být laparoskopicky asistovaná gastropexie (Urbanová a kol., 2011).

Oční choroby

PHTVL a PHPV se vyskytuje pouze u dobrmanů, a jsou to dominantně dědičná onemocnění. V embryonálním stadiu do 45. dne vývoje je pozdější pupila vyplněna cévkami. PHTVL je tedy stav, kdy se tyto cévky nestáhnou z pupily (zornice), objevují se krevní sraženiny a vyplňují pupilu. Při PHPV (malformace sklivce) zůstávají krváceniny na zadní straně pouzdra čočky (Lupečková, 1999). Naproti tomu Svoboda a kol. (2001) publikovali, že u dobrmana je uváděna autozomálně recesivní dědičnost a popsána je u irského setra, německého ovčáka, greyhouna, pudla, retrívrů i stafforshirského teriéra.

Dobrman také patří mezi plemena ohrožená tzv. PRA – postupující degenerací sítnice, vedoucí ke slepotě a poruchám chování (Langerová, 2008). PRA se často objeví u zvířat starších, mezi 3. - 6. rokem věku, kdy je na prevenci zavlečení dědičného onemocnění do chovu už pozdě. Protože se dobrmani v zahraničí musí před výběrovou bonitací podrobit vyšetření očního pozadí, vady se sledují a již jsou známi i přenašeči a linie, kde například celý vrh půlročních štěňat oslepl (Lupečková, 1999). Terapie PRA neexistuje.

Plošná selekce časnou diagnostikou u predisponovaných plemen je jedinou cestou k ozdravení chovu (Svoboda a kol., 2001). Zatím u nás není povinnost vyšetření a léčba neexistuje (Lupečková, 2006).

Epizodický třes hlavy

U dobrmana se neoficiálně vyskytuje epizodický třes hlavy, který není dostatečně podrobně popsán v literatuře. Nejen v České republice se chovatelé o tomto onemocnění nezmiňují, avšak s jeho projevy se můžeme setkat a rozhodně (vzhledem k dědičnosti tohoto onemocnění) by nemělo být podceňováno. Tuto hypotézu potvrzuje ojedinělá studie, ve které Wolf et al. (2011) hodnotil 87 dobrmanů postižených epizodickým třesem hlavy. Postižení psi prošli klinickým, laboratorním a neurologickým vyšetřením. Rodokmeny postižených psů byly shromážděny a vyhodnoceny. U postižených psů byl vysledován společný předek (chovný pes), a to včetně ojedinělých případů.

Existují značné rozdíly v délce (10 sekund až 3 hodiny, medián 3 minuty), frekvenci výskytu (120 epizod/den, medián 2/denně) a délky období bez třesu hlavy (11 800 dní, medián 60 dnů). Byly identifikovány dvě hlavní formy epizodického třesu hlavy: dědičná časná forma (ve věku < 1 rok) a sporadická forma.

Epizodický třes hlavy je dědičná, paroxysmální porucha pohybu, která ovlivňuje dobrmany. Identifikace příčinných genů v budoucnu umožní získat podrobnější popis syndromu.

3.8 Současné využití dobrmana

Dobrman patří do skupiny pracovních plemen psů. Při správném a citlivém vedení dokáže vynikat v rozličných sportovních disciplínách (viz. obrázek č. 14). Není tedy výjimka dobrman záchranář, doprovodný a asistenční pes, specialista ve službách policie či armády aj. Vůdce spřežení, pes tanečník či dokonce slepecký pes, nic z toho pro něj není problém (Skopalová, 2009).

K. Louis Dobermann i Otto Goller měli při vytváření nového plemene na mysli pracovního psa, avšak četní pozdější chovatelé kladli daleko více důraz na krásný zevnějšek a usilovali o vytvoření elegantního psa. Zevnějšek a povaha dobrmana mají být ideální syntézou krásy a upotřebitelnosti. Správné vyvážení obou složek – tělesné krásy a povahových vlastností – bylo a stále ještě je předmětem diskuzí, třenic a rozporů. Pro svou všestrannost, tj. vnější ladnost, inteligenci a učenlivost, se dobrman rozšířil do celého světa, ale došlo i k některým chovatelským chybám, zmenšila se pracovní upotřebitelnost dobrmana, takže jeho obliba značně poklesla a v průběhu let dosti kolísá (Štěpánský, 1974).

Dobrman je pes velice temperamentní, který potřebuje zaměstnat nejen po fyzické stránce, ale hlavně po té psychické. Jeho hlavní předností je jistě věrnost a nesmírná oddanost vůči pánovi a jeho rodině. Bohužel tento kladný povahový znak jej vylučuje z širšího využití ve službách armády či jiných ozbrojených složek. Dobrman nesmírně strádá, když necítí lásku od svého pána nebo když střídá své majitele. Je to jedna z mála ras služebních psů, která je neuvěřitelně mazlivá a přítulná (Skopalová, 2009). Má všechny vlastnosti, požadované od služebního psa. Byl-li přesto z veřejných služeb vytlačen německým ovčákem, nebylo to pro jeho vlastnosti nebo schopnosti, ale proto, že velmi těžce snáší změnu pána a vyžaduje velkou péči.

Je pozoruhodné a poněkud udivující, že v zemích, kde se pro získání vrcholových titulů nevyžaduje zkouška z výkonu, např. v Anglii a USA, vykonává dobrman službu ve veřejných orgánech daleko častěji než v zemích, kde se zkouška vyžaduje. V Anglii používá v hojné míře dobrmanů především Scotland Yard. Pro hbitost a vytrvalost v běhu konají dobrmani výborné služby u Royal Canadian Mounted Police. V USA se jich také používá k hlídání rozsáhlých objektů a obchodních domů. Zvláště se osvědčují při hlídání v obchodních domech, vytápěných ústředním topením. Psi jiných plemen se teplem snadno unaví a jsou ospalí. Schopnost snášet teplo a vůbec horké klima jej předurčují k použití v horkých oblastech Afriky, Indonésie, jižních oblastech Asie a jinde.

Přes svůj živý temperament dobrman dovede být dobrým a spolehlivým vodícím psem pro nevidomé. K tomuto účelu se používá v Polsku a v USA. V Detroitu, ve zvláštní škole pro

výcvik psů pro nevidomé, se dobrmanům dávala dokonce přednost před jinými plemeny (Štěpánský, 1974).

Nejširší sportovní využití má jistě ve sportovní kynologii (viz. obrázek č. 15). Ovšem k dosažení top výsledků potřebuje vždy vhodného psovoda. Taková dvojice pak spolu dokáže podávat úctyhodné výkony. Je to pes nesmírně chytrý a to je možná hlavní problém v jeho výcviku a nepochopení ze stran psovodů (Skopalová, 2009). Vedení dobrmana vyžaduje určité zkušenosti, není to pes pro začátečníky (Císařovský, 1997). Dle Štěpánského (1974) má dobrman pro úspěšný výcvik všechny předpoklady, jen je třeba to s ním umět, pak je schopen vrcholových výkonů. Dobrman pracuje pro radost svého pána. Je-li však práce vynucena strachem, zdá se sice laikovi dobrá, ale skutečný odborník, například rozhodčí, pozná neustálé napětí zvířete.

3.8.1 Sportovní kynologie

Sportovní kynologie je v ČR soustřeďována do dvou organizací podle územní působnosti. Jedná se o ČKS (Český kynologický svaz) a MSKS (Moravskoslezský kynologický svaz). Obě organizace jsou dobrovolnými, otevřenými, sportovními a zájmovými sdruženími. Dnešní sportovní kynologie se od původní svazarmovské, velmi odlišuje. Stal se z ní opravdový sport.

Sportovní kynologie se zabývá jak výcvikem všestranných psů, tak výcvikem psů specialistů. Všestranný pes prochází výcvikem a skládá zkoušky ze třech disciplín, jimiž jsou pachové práce, poslušnost a obrana. Speciální zkoušky jsou určeny pro psy specialisty obranáře nebo pro psy specialisty stopaře.

Všestranný výcvik psa, stejně jako specialisty lze v ČR cvičit dle těchto zkušebních řádů:

Národní zkušební řád, Mezinárodní zkušební řád, Řád pro sportovní výcvik psů (ČKS, 2005).

3.8.2 Základní pojmy ve sportovní kynologie a zkušební řády pro sportovní výcvik psů v ČR

Zkušební řád je souhrn pravidel, podle nichž probíhají zkoušky. V pravidelných intervalech se prověřuje a podle získaných zkušeností mění nebo doplňuje. Pes je hodnocen podle dosažených výkonů (Müller, 2009).

Zkoušky z výkonu jsou přezkoušením zdatnosti psa podle soutěžních a zkušebních řádů pro sportovní výcvik psů. Zkoušky zůstávají jednou z podmínek chovnosti, aby si plemeno uchovalo typickou povahu psa, který rád a s chutí pracuje. A v neposlední řadě i proto, aby se v chovu neuplatnila zvířata s vrozenými charakterovými vadami, které by se předávaly na potomstvo (Sedlář, 1997).

Stupeň zkoušky je ocenění získané na zkouškách pořádaných Českým kynologickým svazem, označované například ZVV 1. Psi, kteří tohoto ocenění nejsou schopni dosáhnout vůbec nebo jen s obtížemi, nejsou vhodné pro další chov (Müller, 2009).

Zkušební řád pro sportovní výcvik psů v České republice

Tento zkušební řád schválilo předsednictvo Českého kynologického svazu a Moravskoslezského kynologického svazu v roce 1998. Zpracovala ho komise složená ze zástupců Českého kynologického svazu a Moravskoslezského kynologického svazu. Zkoušky psů jsou samostatné výcvikové akce s cílem prověření a stanovení způsobilosti psovodů a psů, včetně možného určení pořadí podle dosažených bodů. Pořadatelem akce může být pouze právní subjekt začleněný v ČKS nebo MSKS (ZKO, chovatelský klub), který akci organizuje a zajišťuje (ČKS, 2005).

Mezinárodní zkušební řád pro sportovní kynologii – IPO

Mezinárodní zkušební řád je rozdělen na mezinárodní zkušební řady třídy 1 (IPO 1), na mezinárodní zkušební řady třídy 2 (IPO 2), na mezinárodní zkušební řady třídy 3 (IPO 3) (FCI, 2012).

Na žádost psovoda u své národní organizace, je přiznáván FCI titul "Mezinárodního šampiona práce". K tomu je nutno získat dva CACITy, nebo Rezervní CACITy. Tyto musí mít mezi sebou odstup nejméně jednoho roku a jednoho dne a musí být získány ve dvou různých zemích od dvou různých rozhodčí. Podmínkou je rovněž ocenění na mezinárodní výstavě nejméně "velmi dobré". Získání CACITu a Rezervního CACITu je možno na soutěžích, které k jejich zadání obdržely oprávnění z FCI. K CACITové soutěži musí být pozvány všechny národní organizace. Takovou soutěž musí posuzovat nejméně dva rozhodčí, z nich nejméně jeden musí být z jiné národní organizace. Zadání se provádí na návrh rozhodčích. Pro udělení CACITu nebo Rezervního CACITu mohou být navrženi pouze psi, kteří splnili stupeň IPO 3 s výsledkem "výborným" nebo "velmi dobrým" a jsou uvedeni v seznamu FCI neloveckých pracovních plemen psů. Zadání není automaticky vázáno dosažení příslušného hodnocení. Titul "Národní šampion práce" se zadává dle směrnic jednotlivých zemských organizací (FCI, 2012).

3.8.3 Jednotlivé disciplíny dle IPO

Oddíl A – výkony v práci na stopě

Tvar stopy, délku, umístění v terénu, počet předmětů a jejich umístění určuje rozhodčí ve shodě s podmínkami zkoušky. Pes má postupovat na stopě klidně s nízkým nosem. Jakmile pes nalezne předmět, musí jej pes povelu psovoda ihned označit, nebo také přinést k psovodovi. Označovat může pes v leže, v sedě nebo ve stoje.

Oddíl B – výkony v poslušnosti

Cviky poslušnosti jsou základem pro veškerý další výcvik. Dokonalý a spolehlivý výkon spočívá na soustavném postupu a častém opakování (Štěpánský, 1974). Každý jednotlivý cvik začíná a končí v základním postoji. Rozhodčí dává pokyn k zahájení cviku. Všechno ostatní, jako obraty, zastavení, změna způsobu chůze, atd., se provádí bez pokynu rozhodčího (FCI, 2012).

Oddíl C – Obrana

Na pokyn rozhodčího zahajuje psovod práci v obraně. Na zvukový povel psovoda „drž“ musí pes bez zaváhání figurantovi energickým a silným zákusem v útěku zabránit. Útok musí směřovat pouze do ochranného rukávu figuranta. Na pokyn rozhodčího zůstává figurant klidně stát, pes musí sám nebo na povel pustit. Pro puštění může dát psovod samostatně, v příslušném časovém odstupu, jeden zvukový povel (FCI, 2012).

3.5.5 Význam sportovní kynologie

V historii plnil pes jako pomocník člověka nejrůznější úkoly. V moderním světě převzala většinu těchto úkolů technika. Z tohoto důvodu má dnes majitel povinnost umožnit psovi jako náhradu za práci, o kterou pes v důsledku pokroku přišel, dostatek pohybu a zaměstnání, odpovídající jeho dispozicím, ve spojení s intenzivním kontaktem s člověkem. I z tohoto hlediska jsou zařazeny zkouška doprovodného psa, všestranná zkouška pro pracovní psy, zkouška psa stopaře a zkouška vyhledávacího psa.

Pes potřebuje zaměstnání odpovídající jeho vlohám a výkonnosti. K tomu patří mimo dostatečného pohybu i intenzivní zaměstnávání činnostmi, které zohledňují nejen učení a potřebu hýbat se, ale stejně tak i ostatní vlohy psa. K tomu jsou vhodné různé druhy psích sportů. Nedostatečně vytižení psi mohou být obtížní a jejich chování může vést ke stížnostem veřejnosti.

Zkouškové akce a soutěže mají sloužit dvěma cílům. Na jedné straně složením zkoušky prokazují jednotliví psi způsobilost pro současný účel svého použití, na druhé straně pak v řízeném chovu mají zkoušky přispívat k zachování, případně ke zvyšování zdraví a výkonnosti psů, ve smyslu pracovní schopnosti od jedné ke druhé generaci. Složení zkoušky platí také jako důkaz chovné způsobilosti psa (FCI, 2012).

Již Štěpánský (1974) ve své knize Služební a pracovní plemena psů uvádí, že chovem, který je podmíněn zkouškami, se vyřadí povahově slabá zvířata a v konečném stupni se od pracovního chovu očekává značné upevnění a vzestup povahových vlastností. Zároveň ale dodává, že jde-li o zachování charakteristickým povahových vlastností plemene, mělo by se přihlížet k vrozeným vlastnostem neovlivněných výcvikem. Výcvik může tyto vrozené vlastnosti buď příznivě nebo nepříznivě ovlivnit.

Výcvik má velký význam pro udržení kondice psa, jeho vytrvalost, tělesnou zdatnost a pro praktickou upotřebitelnost (Štěpánský, 1974). Právě při výcviku psa je nejvyšší prioritou jak fyzické tak psychické zdraví (FCI, 2012).

Tabulka č. 1 – přehled plemen

Zkratka	Český název	Originální název
AT	Airdele teriér	Airedale Terrier
BOM	Belgický ovčák - Malinois	Chien de Berger Belge - Malinois
BOT	Belgický ovčák - Tervueren	Chien de Berger Belge - Tervueren
BRI	Briard	Barger de Brie
DB	Dobrman	Dobermann
DS	Německý ovčák	Deutscher Schäferhund
HHO	Holanský ovčák	Hollandse Herdershond
HW	Hovawart	Hovawart
KV	Velký knírač	Riesenschnauzer
RTW	Rotvajler	Rottweiler

Tabulka č. 2 – zastoupení plemen na Mistrovství ČR IPO

MR IPO	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Σ
AT	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
BOM	31	37	32	32	27	28	23	26	18	18	272
BOT	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DB	2	3	0	0	0	0	0	0	0	2	7
BRI	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
DS	31	37	32	32	27	28	23	26	18	18	272
HHO	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
HW	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
KV	0	0	0	1	0	1	0	0	1	0	3
RWT	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	3

Tabulka č. 3 – zastoupení plemen na Mistrovství světa FCI IPO

MS IPO	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Σ
AT	0	1	0	1	1	2	1	1	0	0	7
BOM	44	45	48	46	60	49	54	61	40	55	502
BOT	1	0	0	0	0	0	0	2	0	0	3
DB	1	1	2	0	1	0	1	2	0	0	8
BRI	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DS	47	66	65	53	35	59	67	56	37	72	557
HHO	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
HW	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
KV	0	1	1	1	1	0	1	0	0	2	7
RTW	3	2	0	0	0	0	3	1	0	1	10

3.9 Perspektiva chovu a užití

Skopalová (2009) udává, že dříve se dobrman bez problémů dožíval dvanácti a více let. Dnes je takovýto pes spíše vzácností. Může za to jistě i vysoký stupeň používání příbuzenské plemenitby, tolik mezi chovateli dobrmanů oblíbené. Bohužel je často vedena na zvířata předčasně zemřelá, nebo na zvířata, která prokazatelně nesli či nesou různé dědičné vady. Procento předčasně zemřelých jedinců je velmi vysoké a dnes již snad neexistuje linie, která by nebyla nějak postižená.

Dobrmán byl považován za ostrého pracovního psa, který spolehlivě zvládal všechny možné situace. Dřívější doba takové psi vyžadovala. Výše zmiňované zdravotní problémy plemene byly spíše vzácností. Snad i proto česko-slovenský dobrman byl na velmi vysoké úrovni, co se týká povah. Pes, který se chtěl uplatnit v chovu, musel složit nejen všestrannou zkoušku z výkonu, ale také poměrně těžkou bonitaci. Po otevření hranic a se změnou chovatelských podmínek se tzv. česko-slovenský chov doslova rozpadl a dnes tolik ceněné linie pomalu ale jistě zanikají. Paradoxem je, že tzv. stará česko-slovenská krev dnes koluje v krvi amerických dobrmanů, úspěšných na poli pracovním (Skopalová, 2009).

Dnešní doba vyžaduje psa na pohled hezkého, velkého a moc se neprojevujícího. Dobrmán, stejně jako mnoho jiných plemen, podlehl módnímu trendu a ze psa pracovního upotřebitelného se pomalu stává pes na ozdobu (Skopalová, 2009). S tímto názorem rovněž souhlasí Lupečková (1999), která uvádí, že tendence zvyšování výšky a váhy dobrmanů v dnešní době (upřednostňování psů s kohoutkovou výškou nad 72 cm a používání chovných psů s výškou nad 74 cm) vede ve svém důsledku i ke změně povahy dobrmana (viz. obrázek č. 7). Velký, klidný až flegmatický pes, bez typického temperamentu, odvahy, statečnosti, bez zájmu o okolí, je sice pěkný a lehce ovladatelný, ale nezačíná už být jiným plemenem? Už Štěpánský (1974) tvrdil, že sledování povah a pracovních schopností musí být při řízení chovu postaveno plně na roveň exteriéru. Michal Císařovský (1997) se domnívá, že se stále více prosazuje jako pes společenský.

Štěpánský (1974) uvádí, že dobrman je pes pracovní, nikoli salónní. Tolik ceněné povahové vlastnosti dobrmana se z chovu jako takového pomalu ale jistě vytrácejí. Vinu na

tom nesou i chovatelé, kteří kryjí své feny za účelem co největší produkce štěňat a nasycení trhu (Skopalová, 2009). Müller (2009) uvádí, že chovného psa, i když podle dokumentů optimálního, je vždy nutné důkladně pozorovat a vyzkoušet v co možná nejvíce situacích. Rozhodnutí pro určité chovné zvíře nesmí být učiněno jen na základě jeho sportovních výkonů. Pro chovnost každého zvířete je důležitý také celkový souhrn schopností a výkonů podle rodokmenu (dobré výsledky rodičů a vzdálenějších předků). Bohužel se chovatelé stále ještě více orientují na zvířata ověřená tituly, než na přínos, který je v chovu základem (Lupečková, 1999).

I nadále zůstává základním chovatelským požadavkem, aby se choval dobrman nejen krásný, nýbrž i prakticky použitelný pro všestrannou práci. Cílem chovu je proto tělesně zdravý pes, z něhož vyzařuje síla, vytrvalost, rychlost, mrštnost, statečnost a odolnost vůči vnějším vlivům. Rozvíjení a utužování nejen tělesných, nýbrž i povahových vlastností musí být nedílnou součástí zdokonalování chovu (Štěpánský, 1974).

4 Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo shromáždit ucelené informace o chovu dobrmanů. Ukázat historii tohoto plemene a situaci chovu nejen v České republice. Z mé práce je patrný nejednotný směr, jakým se ubírá chov dobrmanů. Na jedné straně stojí chovatelé snažící se z dobrmana vyšlechtit především výstavního psa s extrémně vyvinutými znaky a klidnou povahou a to bez ohledu na zdraví, často přímo v rozporu se standardem. Část chovatelů se snaží zachovat dobrmana jako pracovně upotřebitelného psa s tělesnými proporcemi, které umožní jeho pracovní zatížení.

Jeho širšímu využití jako služebního psa brání především krátká srst, silná vazba na jednoho majitele a jeho požadavky na zkušenosti psůvoda.

Zastoupení dobrmanů na poli sportovní kynologie dokazuje, že je schopen konkurovat ostatním plemenům. I když se sportovní kynologie stala především doménou německého ovčáka a belgického ovčáka malinois (viz. tabulky č. 2 a 3). A i přes malé zastoupení se v České republice stále drží na pomyslném třetím místě mezi ostatními využívanými plemeny (viz tabulka č. 2). Důvodem proč nemá dobrman větší zastoupení ve sportovní kynologie, je právě postoj chovatelů, kteří se nezabývají pracovním užitím dobrmana.

Chov dobrmana se vyvíjí do situace, která hraničí s rozdělením dobrmana na dvě plemena. Vinu na tom jistě nese směr jakým se vydala většina chovatelů. Jejich snaha o co nejlepší exteriér a doslova honba za výstavními tituly na úkor povahových vlastností a zdraví, které se v posledních letech u dobrmanů podstatně zhoršilo.

Chovatelé by neměli zapomínat na záměr s jakým pan Karl Friedrich Louis Dobermann tvořil toto plemeno – nejdokonalejšího odvážného pracovního psa- a takový by měl být dobrman i zachován.

5 Seznam literatury

Bennet, P., Perini, E., 2003. Tail docking in dogs: can attitude change be achieved? Australian Veterinary Journal. 81(5). 277-282.

Biniok, J. 2009. The Doberman Pinscher. T.F.H. Publications. Neptune City. 206 s. ISBN: 9780793836888

Císařovský, M. 1997. Plemena psů. Aventinum. Praha. 255 s. ISBN: 8071510327.

Cloidtová, L. 2001. Dobrman. Fortuna Print. Praha. 157 s. ISBN: 808614495X.

Coren, S. 2007. Co má pes na jazyku. Euromedia Group. Praha. 304 s. ISBN: 9788024218830.

Costa, R. C. 2010. Cervical Spondylomyelopathy (Wobbler Syndrome) in Dogs. Veterinary Clinics of North America-Small Animal Practice. 40(5). 881.

Dlouhý, M. 2002. Případy z pátrací služby. Pragoline. Praha. 108 s. ISBN: 8086546489.

Dobroruka, L. J. 1994. Psi. Aventinum. Praha. 223 s. ISBN: 8085277905.

Dostál J. 1995. Chov psů – genetika v kynologické praxi. DONA. České budějovice. 196 s. ISBN: 808546358.

Dostál J. 2007. Genetika a šlechtění plemen psů. DONA. České Budějovice. 261 s. ISBN: 9788073221041.

Falappi, R. 2001. Psi – poznávání, výběr, péče a chov. Ikar. Praha. 224 s. ISBN: 807202885.

Gruenig, P. 1939. The Dobermann Pinscher – History and Development of the Breed. Orange judd publishing company. New York. 303 s.

- Hainz, J.** 2010. PennHip diagnostika dysplazie kyčelních kloubů u psa. Veterinářství. 60(9). 495-501.
- Huphires, R., Walker, J.,** 1999. The Doberman Pinscher: brains and beauty. Howell Book House. New York. 239 s. ISBN: 0876052162.
- Kvapil, R.** 2009. Dilatační kardiomyopatie dobrmanů. Pes přítel člověka. 54(9). 56-57.
- Kvapil, R.** 2008. Kardiomyopatie a genetika, Veterinářství. 58(7). 438-447.
- Langerová, H.,** 2008. Dobrman. Planeta zvířat. 5. 6-11.
- Lemish, M. G.** 2008. Váleční psi. Naše vojsko. Praha. 273 s. ISBN: 8020607641.
- Lupečková, I.** 1999. Dobrman. Katos. Kojetín. 132 s.
- Lupečková, I.** 2006. Dobrman – chováme psy. DONA, České Budějovice. 101 s. ISBN: 807322089X.
- Matoušek, V.** 1926. Policejní pes, jeho výchova a výcvik pro ochranou i policejní službu. Knihtiskárna Bělský a Ježek. Praha. 227 s.
- Mojžíšová, K.** 2000. Dobrmani u protinožců. Pes přítel člověka. 45 (6). 44 s.
- Müller, M.** 2009. Výcvik ochranného psa. Brázda. Praha. 232 s. ISBN: 9788020903686.
- O'Grady, M. R., O'Sullivan, M. L.** 2004. Dilated cardiomyopathy: an update. Vet Clin Small Anim. 34. 1187-1207.
- Richardson, J.** 1997. Dobrman. TIMY. Bratislava. 117 s. ISBN: 8088799384.

Ryneš, M. 1997. Pachové práce psů ve sportovní kynologii. DONA. České Budějovice. 69 s. ISBN: 808546392X

Rulc, J. 2010. Dějiny služební kynologie. Canistr. Praha. 416 s. ISBN: 9788090421035.

Sedlář, M. 1997. Rotvajler. Ottovo nakladatelství. Praha. 103 s. ISBN: 8071812196.

Sikora, B., Gudas, R. 2005. Doberman Pinschers. Barrons Educational Series, New York, 95 s. ISBN: 0764128574.

Skopalová, S. 2009. Dobrman – plnokrevník mezi pracovními psy. Pes přítel člověka.54(9). 8-12.

Svoboda, M., Senior, D.F., Doubek, J., Klimeš, J. a kol., 2001. Nemoc psa a kočky - II. díl. Noviko a.s., Brno, 2038 s. ISBN: 8090259529.

Štěpánský, K. 1974. Služební a pracovní plemena psů. Státní zemědělské nakladatelství. Praha. 295 s.

Urbanová, L., Crha, M., Nečas, A. 2011. Rizika vzniku GDV a význam gastropexe v prevenci dislokace žaludku. Veterinářství. 60(1). 13-16.

Vollmar, A. C. 2000. The prevalence of cardiomyopathy in the Irish wolfhound: a clinical study of 500 dogs. J Am Anim Hosp Assoc. 36(2). 125-132.

Wilting, M., Endenburg, N. 2012. Exaggerated breed characteristics in dogs. Tijdschrift voor diergeneeskunde. 137(1). 24-29.

Wolf, M., Brueschwein, A., Sauter, L. C., Fisher, A. 2011. An inherited episodic head syndrome in Doberman pinscher dogs. Movement disorders. 26(13). 2381-2386

Další zdroje:

FCI. Dostupné z <<http://www.cz-pes.cz/zkusebni-rad-ipo-2012.php>>.

ČKS. Dostupné z <<http://www.kynologie.cz>>.

ČMKU. Dostupné z <<http://www.cmku.cz/index2.php?stranka=plemena>>.

DKČR. Dostupné z <<http://www.dobermannclub.cz>>.

MSDK. Dostupné z <<http://www.dobermanncz.eu>>

6 Přílohy

Obr. č. 1: Graf Belling v. Gronland (1898)

Obr. č. 2: Winfried v. Thüringen (1899)

Obr. č. 3: Prinz Modern v. Ilm – Athen

Obr. č. 4: Hellegrav v. Thüringen

Obr. č. 5: Graf Guido v. Franckenhorst

Obr. č. 6: Nekupírovaný dobrman

Obr. č. 7: Evropský exteriérový typ

Obr. č. 8: Americký typ dobrmana

Obr. č. 9: Sousoší dobrmanů v Apoldě

Obr. č. 10: Památník padlých dobrmanů na ostrově Guam

Obr. č. 11: Emír Bobrava (1981)

Obr. č. 12: Fredy Gumby (2007)

Obr. č. 13: Albino dobrman

Obr. č. 14: Dobrman při agility

Obr. č. 15: Nácvik obrany

Obrázek č. 1- Graf Belling v. Gronland (1898)

www.blitzkrieger.com, 2012

Obrázek č. 2 - Winfried v. Thüringen (1899)

www.dobermanntalk.com, 2012

Obrázek č. 3 – Prinz Modern v. Ilm-Athen

www.pinsdob.se, 2012

Obrázek č. 4 – Hellegrav v. Thüringen

www.vonroth.com, 2012

Obrázek č. 5 - Graf Guido v. Franckenhorst
www.vonroth.com, 2012

Obrázek č. 6 – Někupírovaný dobrman
www.dobermanclub.cz, 2012

Obrázek č. 7 – Evropský exteriérový typ dobrmana
www.doberman.com, 2012

Obrázek č. 8 – Americký typ dobrmana
www.westminsterkennelclub.org, 2012

Obrázek č. 9 – Sousoší dobrmanů v Apldě, www.jena1806.com, 2012

Obrázek č. 10 – Památník padlých dobrmanů na ostrově Guam, www.iowntheword.com, 2012

Obr. č. 11 - Emír Bobrava (1981)
www.dobermann – rewiev.com, 2012

Obr. č. 12 – Fredy Gumby (2007)
Foto: M. Plívová, 2010

Obr. č. 13 – Albino doberman, www.dobermansden.com, 2012

Obr. č. 14 – Doberman při agility Foto: M. Plívová, 2011.

Obr. č. 15 – Nácvik obrany Foto: M. Plívová, 2011.